

Kotitalouksien

SUHDANNEKATSAUS

tammikuu 2020

Säästöpankki

Säästöpankin suhdannekatsauksessa tarkastellaan Suomen taloudessa valitsevia asioita, jotka vaikuttavat erityisesti kotitalouksien taloustilanteeseen.

Näitä ovat mm. työmarkkinoiden tilanne, ansiotasojen kehitys, hintojen nousu, asuntomarkkinoiden tilanne sekä kotitalouksien velkaantumiseen ja varallisuuteen vaikuttavat tekijät.

SISÄLTÖ

Suomen talouskasvu hidastumassa	3
Työmarkkinoilla paras spurtti takana päin, mutta tilanne pysyy vakaana.....	4
Kotitalouksien ostovoima kasvussa	5
Hintojen nousu pysyy maltillisena.....	6
Kotitalouksien velkaantuminen herättää huolta	7
Velkojen lisäksi myös varallisuus on kasvanut - erityisesti talletuksiin virtaa rahaa.....	8
Asuntomarkkinoilla hintojen eriytyminen jatkuu.....	9
Kotitalouksia koskevia veromuutoksia vuodelle 2020.....	10

YHTEENVETO:

- **Maailmantaloudessa taantumapelot** vähentyneet. Suomen talouskasvu on hidastumassa.
- **Suomen työmarkkinoilla** paras spurtti takana päin, mutta tilanne pysyy vakaana.
- **Palkat ja eläkkeet** nousevat, hintojen nousu on vähäistä.
- **Velkaantuminen** herättää huolia, uutta sääntelyä näköpiirissä.
- **Kotitalouksien varallisuus** kasvaa myös - erityisesti talletuksissa. Talletusten todellinen tuotto on kuitenkin miinuksella.
- **Asuntomarkkinoilla** hintojen eriytyminen jatkuu. Tällä on merkittävä vaikutus suomalaisten varallisuuteen.

SUOMEN TALOUSKASVU HIDASTUMASSA

Suomi on pieni maa ja vahvasti linkittynyt maailmantalouteen. Si- ten maailmantalouden kehitys vaikuttaa merkittävästi myös Suo- men talouteen. Viime vuonna maailmantalouden kasvu hidastui alle pitkän aikavälin keskiarvon. Tuoreimmat tilastot maailman- taloudesta kertovat tilanteen tasaantumisesta ja pahin heikke- neminen vaikuttaa päättyneen. Tilanne on toki edelleen hauras ja altis erilaisille riskeille maa- imlantaloudessa. Näistä merkittävimpiä lienee kauppasota, vaikka tammikuun sopimuksen myötä tilanne on ainakin hetkellisesti rauhoit- tunut. Tuoreempina Lähi-idän levottomuudet voivat heikentää talousluottamusta ja USA:n lä- hestyvät presidentinvaalit voivat myös heilutella luottamusta suuntaan jos toiseenkin.

Maailmantalouden vaisu tilanne huomioiden Suomen talouskehi- tys säilyi yllättävänkin vahvana viime vuonna. Suomen bruttokan- santuotteen odotetaan kasvaneen noin 1,5 % viime vuonna. Maa- imlantalouden heikompi vire on kuitenkin hiljalleen siirtymässä

myös Suomeen ja odotamme talouskasvun hidastuvan noin 1 %:iin tänä vuonna. Kasvun hidastumisesta huolimatta vakavampi taan- tuma kuitenkin todennäköisesti vältetään.

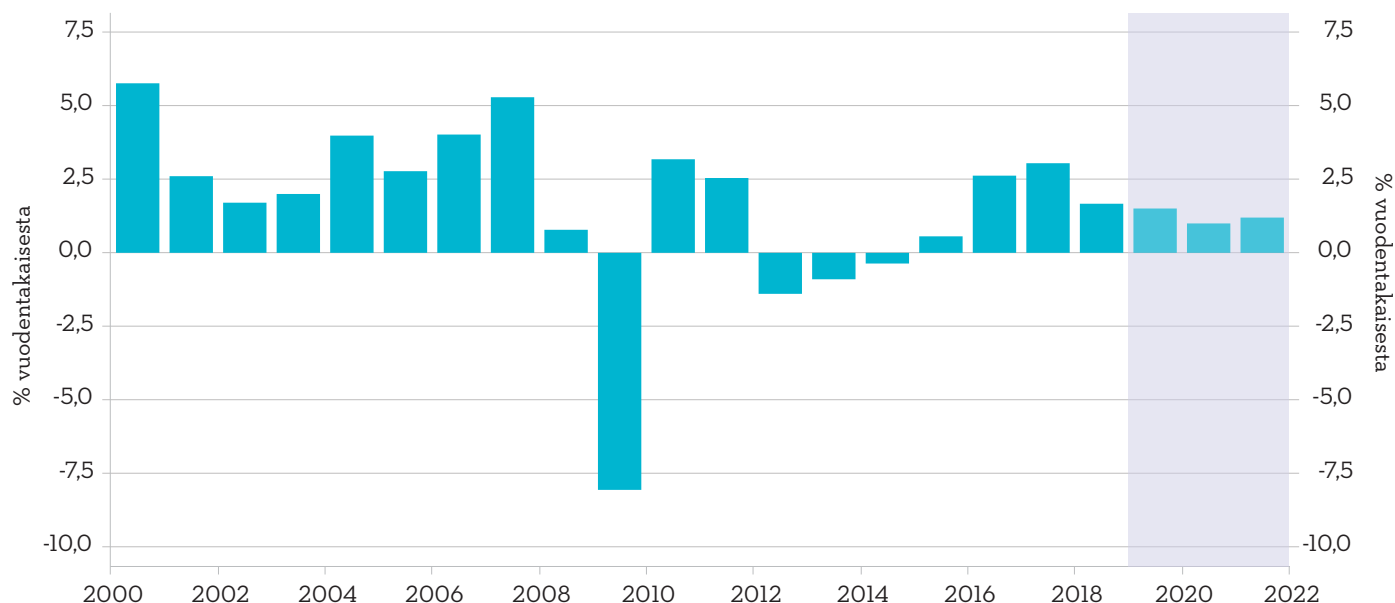
Talouden eri osa-alueista erityisesti vienti kärsii maailmankaupan hidastumisesta ja kauppasodan tuomasta epävarmuudesta. Raken- tamisen hidastuminen pitää investointien kasvun maltillisena. Ko- titalouksien näkymät ovat sen sijaan monella rintamalla edelleen hyvät. Seuraavissa kappaleissa keskitytään erityisesti suomalaisten kotitalouksien suhdannenäkymiin vuonna 2020.

Kotitaloudet tekevät myös paljon työtä, joka ei tilastoidu virallisiin bruttokansantuotteen lukuihin tai alla näkyviin ennusteisiin. Hyvä on kuitenkin muistaa, että tämäkin työ vaikuttaa kotitalouksien elämään ja taloudelliseen toimeliaisuuteen, vaikka se virallisten ti- lastojen ulkopuolelle jääkin. Vuonna 2018 tämän BKT:n ulkopuo- lelle jäävän kotitaloustuotannon arvo oli lähes 80 mrd euroa eli yli 33 % BKT:sta.

BKT:n kasvu	2018	2019e	2020e	2021e
Maailma	3,6 %	2,9 %	3,3 %	3,4 %
Suomi	1,7 %	1,5 %	1,0 %	1,2 %

Lähteet: IMF, Säästöpankki

SUOMI, BRUTTOKANSANTUOTTEEN KASVU

Lähde: Macrobond, Säästöpankkiryhmä

TYÖMARKKINOILLA PARAS SPURTTI TAKANA PÄIN, MUTTA TILANNE PYSYY VAKAANA

Talouden suhdannetilanne ei välttämättä tunnu heti kotitalouksien arjessa. Selvin välityskanava lienee työmarkkinoiden kautta. Talouden tilanne vaikuttaa siihen löytyykö töitä ja millä ehdoilla.

Vuonna 2018 Suomen työmarkkinoilla nähtiin poikkeuksellisen vahvaa elpymistä; työttömyysaste laski ja työllisyysaste nousi nopeasti. Viime vuonna kehitys rauhoittui, työllisten määrän kasvu hidastui ja työttömyys pysyi lähes paikallaan.

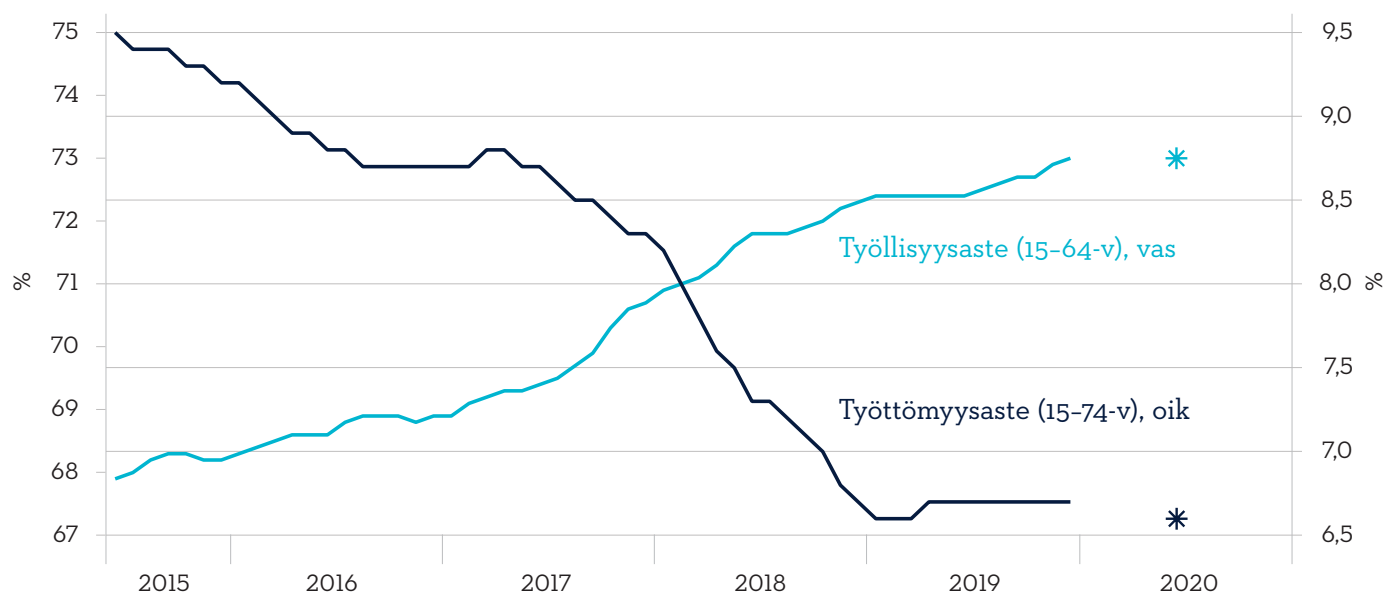
Vuonna 2020 työmarkkinatilanne ei enää merkittävästi parane, jos ei heikkenekään. Odotamme työttömyysasteen pysyvän lähellä nykytasoaan. Työllisyyden kasvu hidastuu ja matkaa hallituksen tavoittelemaan 75 %:n työllisyysasteeseen on vielä pitkälti.

Positiivisena ilmiönä Suomen työmarkkinoilla näkyy mm. pitkäaikaistyöttömien määrän puoliintuminen vuoden 2016 huippuvuodesta. Myös nuorisotyöttömyys, eli 15-24 -vuotiaiden työttömyys on laskenut selvästi, joskin viime vuonna nuorisotyöttömyydessä nähtiin jälleen pientä nousua. Myös pitkäaikaistyöttömien nuorten määrän lasku on pysähtynyt heijastellen sitä, että osalla nuorista on vaikeuksia kytkeytyä työelämään.

Negatiivisempi ilmiö Suomen työmarkkinoilla on se, että avoimia työpaikkoja kyllä löytyy, mutta isoon osaan niistä ei tahdo löytyä sopivaa tekijää. Vaikeasti täytettävien työpaikkojen osuus vapaana olevista työpaikoista on jo yli 50 %. Taustalta löytyy monia syitä kuten osaamisen puutetta, kannustinloukkuja, tarjotun työn heikkoa houkuttelevuutta sekä ihmisten haluttomuutta muuttaa työn perässä uudelle paikkakunnalle.

TYÖTTÖMYYS JA TYÖLLISYYS

Lähde: Macrobond, Säästöpankkiryhmä

KOTITALOUKSIEN OSTOVOIMA KASVUSSA

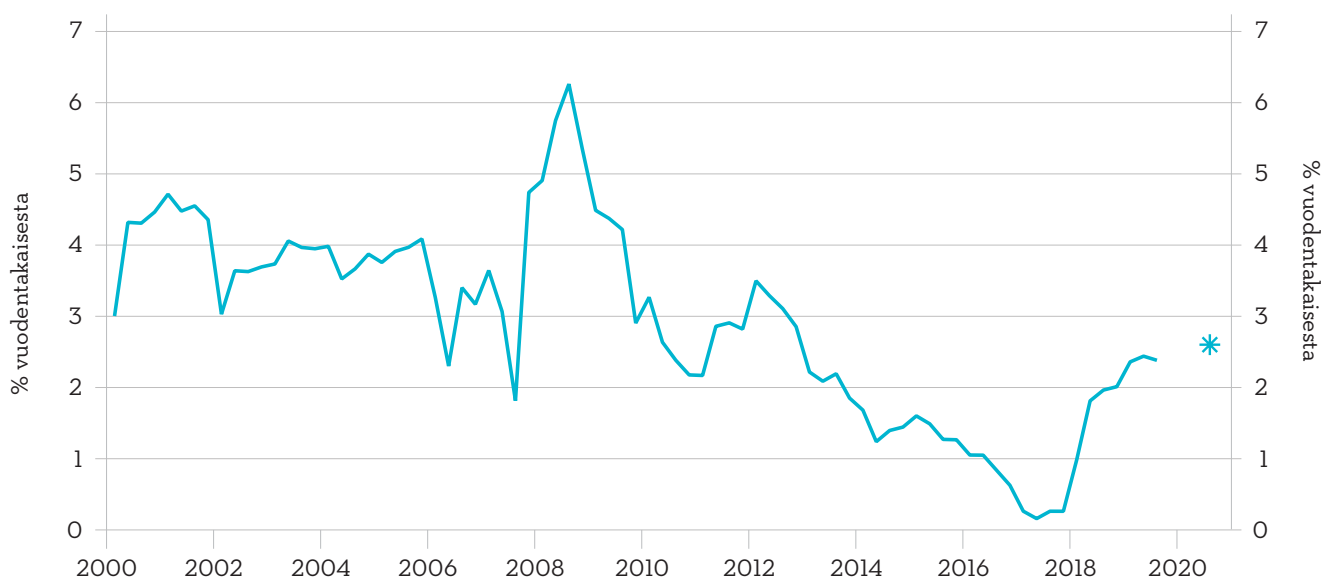

Palkansaajien ansiotasot kääntyivät nousuun vuonna 2018 ja ovat viime aikoina kasvaneet reilun 2 %:n vuosivauhtia. Palkansaajien ansioita nostaa niin työehtosopimuksissa määritellyt sopimuskorotukset kuin niiden päälle tulevat korotukset eli ns. palkkaliikumet.

Palkkaneuvottelut ovat parhaillaan käynnissä monilla toimialoilla ja ne vaikuttavat lähivuosien palkankorotuksiin. Neuvottelukierros on osoittautumassa varsin riittäväksi ja erityisesti kilpailukykyso-
pimuksen lisätyötunnit hiertävät neuvotteluissa. Neuvottelujen keskeneräisyyden vuoksi tarkkojen arvioiden tekeminen tulevien vuosien ansiotasojen noususta on vielä ennenaikaista. Sovittujen ratkaisujen valossa näyttää sitä, että kokonaisuutena ansiotasot (sopimuskorotukset + liikumet) kasvavat noin 2-3 % vuosivauhtia tulevina vuosina. Ansiotason odotettu nousu, veromuutokset ja odotettu inflaatio huomioiden kotitalouksien ostovoima kasvaa.

Palkansaajien lisäksi myös eläkeläisten tulot ovat kasvussa. Työeläkkeiden nousu määräytyy palkka- ja inflaatiokehityksen perusteella ja tänä vuonna työeläkkeet nousevat 1,2 %. Eläkkeensaajia on Suomessa jo noin 1,6 miljoonaa, joten kyse on merkittävästä osasta väestöstä - ja tulevaisuudessa vielä nykyistäkin merkittävämmästä, sillä yli 64-vuotiaiden määrän ennustetaan kasvavan yli 200 000:lla kuluvan vuosikymmenen aikana.

ANSIOTASOJEN KEHITYS SUOMESSA

Lähde: Macrobond, Säästöpankkiryhmä

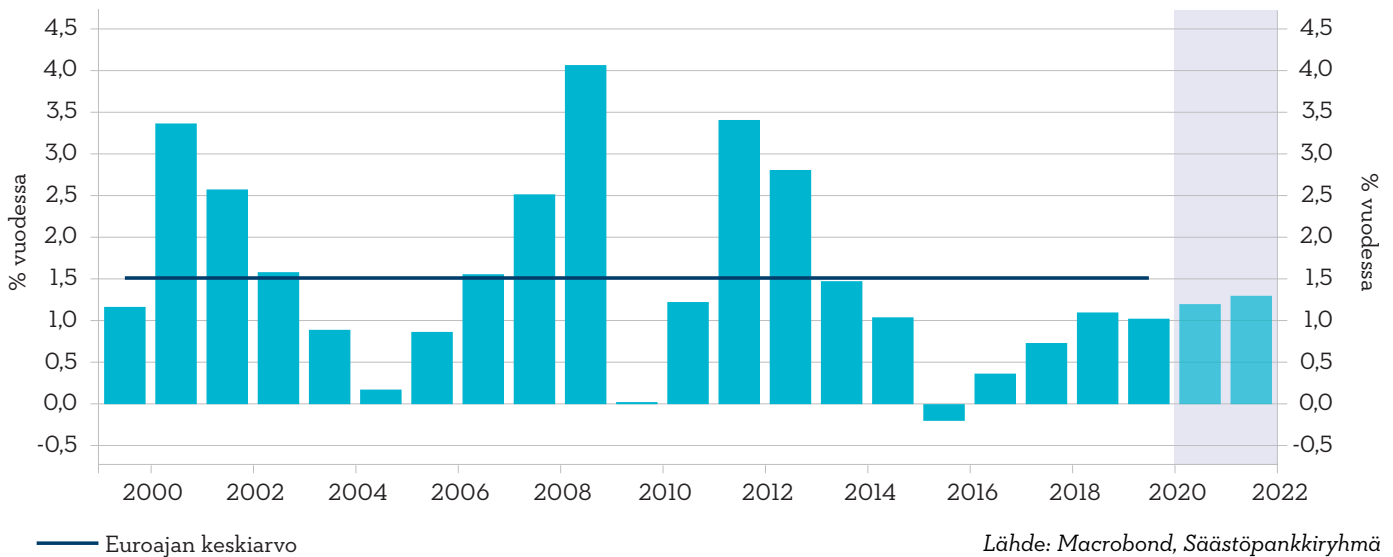
HINTOJEN NOUSU PYSYY MALTILLISENA

Hintojen nousu niin Suomessa kuin muuallakin Euroopassa on ollut erittäin maltillista jo pitkään. Viime vuonna hinnat nousivat Suomessa keskimäärin 1,0 %. Eri tuotteiden hintojen nousuvauhdissa oli kuitenkin eroja. Eniten nousi alkoholin ja tupakan hinta veronkorotusten myötä. Myös asuminen kallistui erityisesti sähkön hinnan ja vuokrien nousun myötä. Kuluvana vuonna inflaation odotetaan pysyvän maltillisena eli hintojen odotetaan nousevan reilun 1 %:n verran.

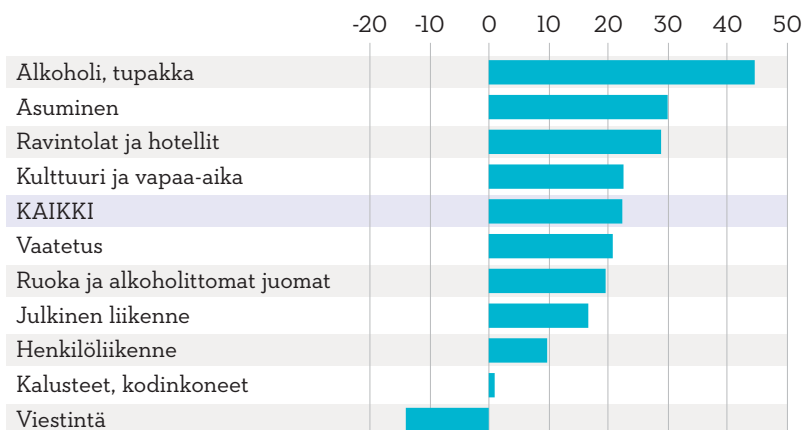
Hintojen muutosten lisäksi on mielenkiintoista verrata Suomen hintatasoa muihin EU-maihin. Keskimäärin hinnat Suomessa ovat noin viidennes EU:n keskitasoa korkeammat. Erityisen kallista Suomessa on alkoholi ja tupakka, asuminen sekä ravintola- ja hotellipalvelut. Sen sijaan viestintätuotteet ja -palvelut ovat Suomessa noin 15 % EU:n keskitasoa halvempia.

SUOMEN KULUTTAJAHINTAINFLAATIO

SUOMEN HINTATASO VERRATTUNA EU-MAIHIN 2018 (%)

Lähde: Macrobond, Säästöpankkiryhmä

KOTITALOUKSIEN VELKAANTUMINEN HERÄTTÄÄ HUOLTA

Suomalaisten kotitalouksien velkaantuminen on kasvanut viime vuosina. Velkojen suhde käytettävissä oleviin tuloihin on nyt noin 127 %, kun se vielä 10 vuotta sitten oli vajaat 110 %. Viimeisen vuoden aikana velkaantumisen kasvu on kuitenkin tasaantunut, tuoreimpien lukujen mukaan jopa kääntynyt hieman laskuun. Nopeinta velkaantumisen kasvu oli ennen vuoden 2008 finanssikriisiä.

Suomen Pankin tilastojen mukaan viime vuosina ovat eniten kasvaneet kotitalouksien taloyhtiölainat sekä kulutusluotot. Ulkomaiset kulutusluotottajat (pikavippiyhtiöt) puuttuvat tilastoista, joten niiden määrästä ei valitettavasti ole tarkkaa tietoa. Todennäköisesti niiden osuus kokonaisveloista on kohtuullisen pieni, mutta niiden rooli taloudelliseen ahdinkoon joutuneiden ihmisten taloudessa on suuri. Viime vuosina onkin paljon peräänkuulutettu taloudenhallinnan taitoja ja niille on selvästi tarvetta. Jo lähes 390 000 suomalaisella on maksuhäiriömerkintä.

Velkaantuneiden kotitalouksien tilannetta helpottaa se, että korkotaso on ennätyskellisen matala. Vaikka velkaantuminen on kasvanut, maksavat kotitaloudet korkoja tällä hetkellä vähemmän kuin koskaan suhteessa tuloihinsa. Lyhyet euribor-korot ovat miinuksella ja tämän odotetaan jatkuvan myös lähivuodet. Korkojen noususta ei siis ole tulossa shokkia kotitalouksien rahatilanteeseen lähitulevaisuudessa.

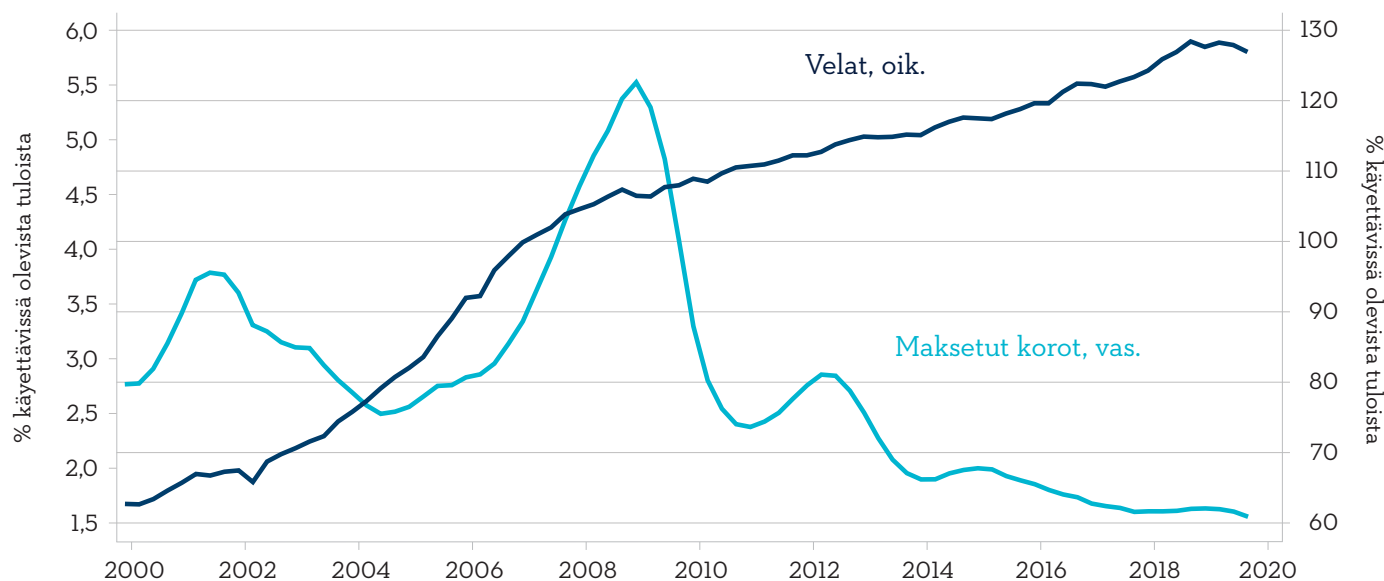

Hyvässä taloudenpidossa kannattaa kuitenkin varautua myös siihen, että korot jonain päivänä nousevat. Lisäksi omien velkojen osalta kannattaa kiinnittää huomioita siihen, että velkaa on sopivasti suhteessa tuloihin ja toisaalta myös velan rakenteeseen. Varallisuutta kasvattavat velat ovat "parempaa" velkaa kuin saman tien kulutukseen menevät velat.

Kotitalouksien velkaantumiseen on ehdotettu uutta sääntelyä, joka tulee voimaan vuonna 2021. Ehdotukseen sisältyy mm. 450 %:n velkakatto sekä rajoituksia taloyhtiölainojen osuuteen ja lyhennysvapaisiin.

KOTITALOUKSIEN VELKAANTUMISASTE JA MAKSETUT KOROT

Lähde: Macrobond, Säästöpankkiryhmä

VELKOJEN LISÄKSI MYÖS VARALLISUUS ON KASVANUT – ERITYISESTI TALLETUSSIIN VIRTAA RAHAA

Kotitalouksien suurin varallisuuserä on asunnot. Tämä onkin luonnollista, koska jossain on asuttava ja Suomessa on pitkään suosittu omistusasumista. Viime vuosina myös sijoitusasuntojen määrä on kasvanut. Asuntojen hintojen kehitys vaikuttaa siten merkittävästi kotitalouksien varallisuuteen.

Vaikka velkaantuneisuus on kasvanut, on samanaikaisesti kotitalouksien rahoitusvarallisuus kasvanut. Rahoitusvarallisuuden kasvu on ollut jopa velkojen kasvua nopeampaa, joten keskimäärin kotitalouksien nettorahoitusvarallisuus on kasvanut. Toki varat ja velat eivät kohdistu tasaisesti kaikille kotitalouksille, vaan erityisesti varallisuus on jakautunut epätasaisesti.

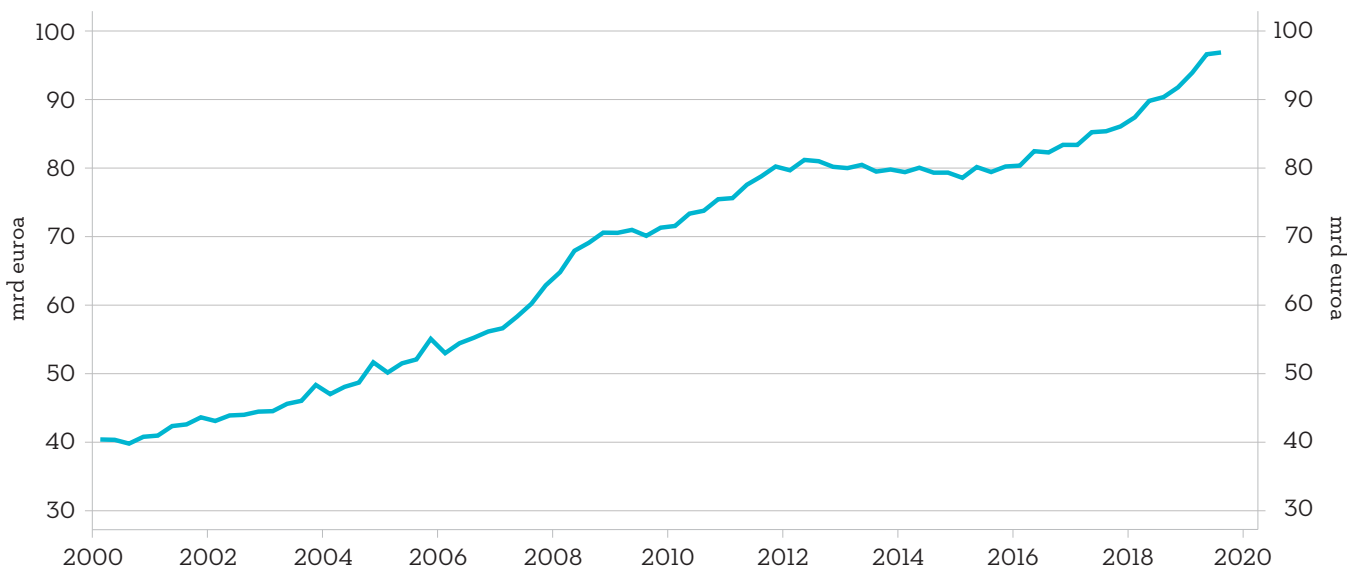
Kotitalouksien rahoitusvaroista reilu kolmannes on talletuksissa. Niiden määrä on kasvanut viime vuodet nopeasti, vaikka samaan aikaan talletuksista maksettava korko on painunut lähelle nollaa.

Talletusten todellinen tuotto (inflaation jälkeen) onkin negatiivinen ja arviomme mukaan myös pysyy negatiivisena vuonna 2020. Todellista tuottoa täytyy siis hakea muualta.

Osakkeet sen sijaan tuottivat vuonna 2019 erinomaisen hyvin. Maailman osakkeet tuottivat noin 30 % ja suomalaiset hieman maltillisemmin noin 20 %. Nämä tuotot ovat selvästi pitkän ajan keskiarvoa parempia. Kuluvana vuonna emme odota näin korkeita tuottoja osakemarkkinoilta, mutta uskomme osakkeiden tuottavan korkosijoituksia paremmin. Arvojen heiluntaan on kuitenkin syytä varautua, kuten osakemarkkinoilla aina. Poliittiset uutiset ja keskuspankkien toimet todennäköisesti liikuttelevat hintoja puoleen jos toiseenkin. Pitkässä juoksussa osakemarkkinat tuottavat korkosijoituksia ja erityisesti talletuksia enemmän, joten pidempiaikaiselle varallisuudelle kannattaa miettiä talletuksia tuottavampia kohteita.

KOTITALOUKSIEN TALLETUSKANTA

Lähde: Macrobond, Säästöpankkiryhmä

ASUNTOMARKKINOILLA HINTOJEN ERIYTYMINEN JATKUU

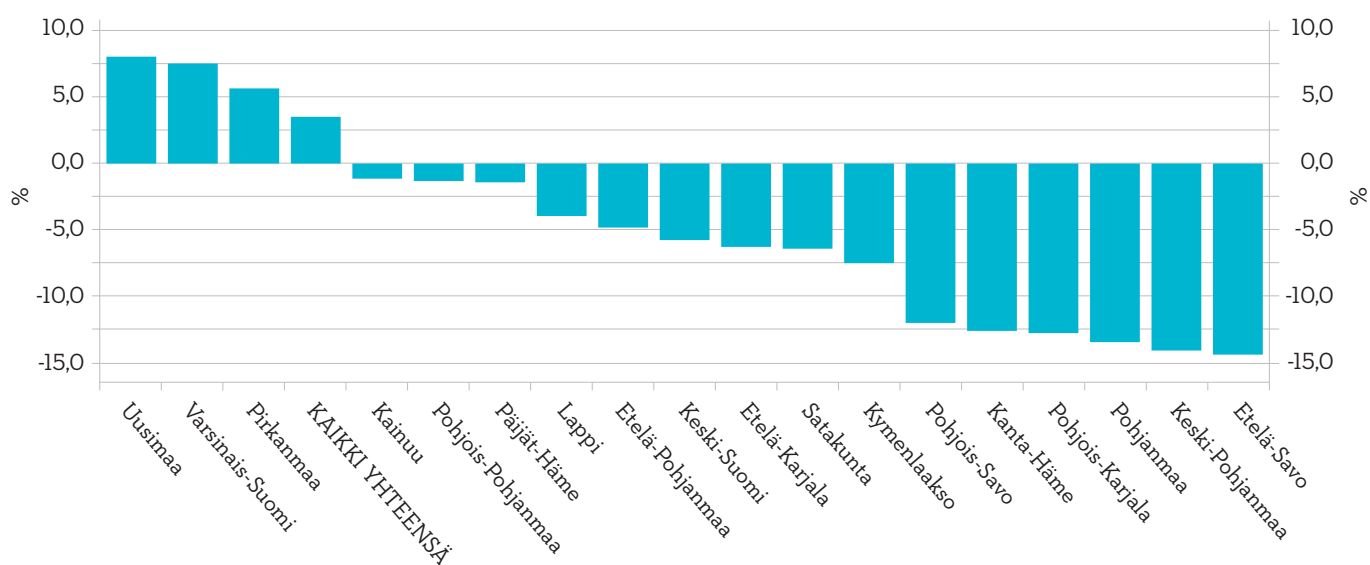

Asuntojen hinnat Suomessa ovat keskimäärin nousseet varsin maltillista vauhtia. Viimeisen vuoden aikana hintojen nousu vuodentakaisesta on ollut noin puolen prosentin luokkaa. Alueelliset erot hintakehityksessä ovat kuitenkin merkittäviä. Kasvuseuduilla, kuten pääkaupunkiseudulla, Turussa ja Tampereella hintojen nousu on ollut nopeampaa. Suomesta löytyy kuitenkin myös monia alueita, joissa hinnat ovat laskeneet jo pidemmän aikaa. Myös kaupunkien sisällä hintojen kehityksessä saattaa olla merkittäviä eroja, tyypillisesti niin, että keskusta-alueilla hintojen nousu on ollut reuna-alueita nopeampaa.

Odotamme asuntojen hintojen kehityksen jatkuvan samansuuntaisena myös vuonna 2020. Kasvukeskuksissa hinnat nousevat, mutta niissäkin varsin maltillisesti. Väestötappioalueilla hinnat polkevat paikallaan tai jopa laskevat. Asuntokaupan odotamme käyvän tänä vuonna hieman viime vuotta hitaammin. Vaikka kuluttajien asunnonostoaiheet ovat korkealla, vähentynyt tarjonta hieman jähmettää asuntokauppaa.

Asunnot ovat kotitalouksien merkittävin varallisuuserä. Siksi hintojen eriytyemisellä on myös suuri vaikutus kotitalouksien varallisuuteen. Kotitalouksien kannattaa hajauttaa varallisuuttaan asunnon lisäksi myös muihin kohteisiin. Tämä korostuu alueilla, joissa asuntojen hinnat laskevat.

VANHOJEN OSAKEASUNTOJEN HINTAKEHITYS MAAKUNNITTAIN VUODESTA 2015

Lähde: Macrobond, Säästöpankkiryhmä

KOTITALOUKSIA KOSKEVIA VEROMUUTOKSIA VUODELLE 2020

Asuntolainan korkovähennys jatkaa pienenemistään ja vuonna 2020 asuntovelan koroista vähennyskelpoisia on enää 15 %.

Kotitalousvähennys pienenee. Vähennyksen enimmäismäärä laskee 2250 euroon ja vähennettävä osuus pienenee 40 %:iin.

Virvoitusjuomaverot, tupakkaverot ja liikenteen polttoaineverot nousevat. Polttoaineverot tulevat voimaan 1.8.

SÄÄSTÖPANKIN KOTITALOUKSIEN SUHDANNEKATSAUS

Säästöpankin pääekonomisti Henna Mikkonen tarkastelee suhdannekatsauksessa Suomen taloustilannetta ja erityisesti niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat kotitalouksien tilanteeseen. Näitä ovat muun muassa työmarkkinoiden tilanne, ansiotasojen kehitys, hintojen nousu, asuntomarkkinoiden tilanne sekä kotitalouksien velkaantumiseen ja varallisuuteen vaikuttavat tekijät.

Säästöpankki julkaisee suhdannekatsauksen kaksi kertaa vuodessa.

Henna Mikkonen
Säästöpankin pääekonomisti
henna.mikkonen@saastopankki.fi
Puhelin: 040 564 7918
[Twitter: @HennaMikkonen](https://twitter.com/HennaMikkonen)